

N:o 177.

Af herr **E. Sahlin**, om ändring af tryckfrihetsförordningen § 3 mom. 13.

I tryckfrihetsförordningen § 3 stadgas:

»Under de förutsatta villkor, att vid pröfningen af en skrift eller ansvaret för densamma de, på hvilka en sådan pröfning ankomma kan, i fall, som tvetydiga synas, heldre fria än fälla, alltid mera må fästa sin uppmärksamhet på ämnets och tankens än på uttryckets lagstridighet, på skriftens åsyftning än på framställningssättet, och alltid utan rättighet att i hvilket fall som helst draga obestämda slutföljder af uttrycken, skola såsom missbruk af tryckfriheten anses:

13:o: sedernas vanhelgd, vare sig genom offentliga läror till någon last, särdeles den, som sårar ärbarheten, eller sådana ohöljda och skändliga framställningar af denna lasts utöfning, hvarigenom främjandet af ett förderligt lefnadssätt åsyftas.»

Den karakteristik, som här gifves, af ett för den allmänna sedligheten farligt tryckfrihetsbrott skiljer sig genom framhållandet af *syftet* att främja ett förderligt lefnadssätt afgjort från den karakteristik af andra för den allmänna sedligheten farliga förbrytelser, som gifves i allmänna lagen. Strafflagen kap. 18 § 13, hvilken paragraf angiver straffbestämmelserna äfven för de i tryckfrihetsförordningen § 3 mom. 13 bestämda förbrytelserna, lyder nemligen:

Bih. till Riksd. Prot. 1897. 1 Saml. 2 Afd. 2 Band. 61 Häft. (N:o 177.) 1

»Sprider någon ut skrift, målning, teckning eller bild, som tukt och sedlighet sårar; straffes med böter eller fängelse i högst sex månader.

Lag samma vare om man genom annan gerning sårar tukt och sedlighet, så att allmän förargelse eller fara för andras förförelse deraf kommer.»

Den olikhet i sedlighetsförbrytelsens karakteriserande, som framträder vid en jemförelse mellan dessa tvenne lagrum, synes icke vara af något behof påkallad. Den fans ej i vår lagstiftning före 1810. I 1766 års förordning angående skrif- och tryckfrihet förbjöds »at skrifwa och i trycket utföra något, hwarigenom en uppenbar last främjas eller förswaras och således med ärbarhet, en rättsskaffens naturlig och Christelig Sedolära, samt thess grunder icke öfwerensstämmer». I 1774 års förordning användas samma uttryck för karakteristiken af förbrytelsen. I 1792 års förordning om en allmän skrif- och tryckfrihet förbjödes att »emot Moralen och Goda Seder göra något försök», ett uttryck som i Kongl. Maj:ts nådiga varning af den 21 december 1792 mot öfverträdandet af samma förordning förklaras genom erinran om att Kongl. Maj:t »i samma Förordning tydeligen undantagit såsom otillåteligt at skrifwa och trycka» bland annat »allt det som är anstöteligt, stridande och smädeligt emot Moralen och Goda Seder». Men i 1809 års komitébetänkande angående tryckfriheten har det ännu i tryckfrihetsförordningen förekommande sättet att bestämma ifrågavarande brott blifvit använt, ja, karakteristiken göres till och med ännu ordrikare än fallet är i den 1810 och 1812 fastställda, ännu gällande formuleringen. Någon motivering för komiténs förslag har jag icke i tillgängliga handlingar kunnat finna.

En blick på andra länders tryckfrihetslagstiftning synes också gifva vid handen, att man icke allmänt känt behof att genom en undantagslag med framhållande af syftet att förderfva sederna såsom villkor för brottslighet genom en osedlig skrifts offentliggörande hägna tryckfriheten. Så vidt jag kunnat finna, är nemligen det vanliga förhållandet, att stadgandena angående förbrytelser af denna art helt enkelt hänvisa till strafflagens bestämmelser.

Behofvet af nära öfverensstämmelse mellan den allmänna lagen och tryckfrihetsförordningen har äfven hos oss varit tidigt uppmärksammat. Till en början synes man blott hafva fäst sig vid behofvet af öfverensstämmelse i sjelfva straffbestämmelserna. Så skrifver redan konstitutionsutskottet år 1815 i sitt memorial af den 12 juli:

»Hos Constitutions-Utskottet har fråga blifvit väckt om en sådan jemkning af Tryckfrihets-Lagen, sedan inrättningen af jury i Tryckfrihetsmål blifvit faststeld, att alla bestämmelser deri, rörande bestraffningar, skulle ställas i full enlighet med allmänna lagen och densamma endast i Tryckfrihets-Förordningen åberopas.»

Emellertid inskränkte sig konstitutionsutskottet

»att till Riksens Ständer anmäla nödvändigheten deraf, att Lag-Comitéen måtte anmodas att i lagförslaget fästa synnerlig uppmärksamhet på bestraffningssättet af de brott, som kunna pröfvas emot Tryckfriheten och på Rättegångssättet i Tryckfrihetsmål, på det tillfälle må beredas, att äfven sådana mål, efter den nya lagens antagande, endast efter allmän lag må kunna afdömas».

Och på liknande sätt uttalar sig konstitutionsutskottet äfven långt senare, år 1863, då arbetet med förslaget till nu gällande strafflag nalkades sin fullbordan, i sitt memorial n:o 16:

»Sedan Kongl. Maj:t täckts till Rikets nu församlade Ständer öfverlemnade förslag till ny Strafflag, hvilket för närvarande är på Rikets Ständers pröfning beroende, har Konstitutions-Utskottet fäst uppmärksamhet på vigten deraf, att för den händelse nämnda förslag skulle blifva såsom lag gällande, de i grundlagarne förekommande straffbestämmelser, så vidt ske kan, lämpas efter dem, som i lagförslaget äro för motsvarande fall föreskrifna. Man finner nemligen i grundlagarne åtskilliga stadganden, som dels lyda å andra straffarter än lagförslaget bestämmer, dels i öfrigt icke öfverensstämma med hvad der för likartade fall är stadgadt, dels ock hänvisa till lagrum, som genom den nya lagen komme att upphäfvas. Det blifver således nödvändigt att grundlagarne i dessa delar ändras.»

Att öfverensstämmelse mellan tryckfrihetsförordningen och strafflagen behöfdes äfven i afseende på brottens karakteristik, hade man säkert ej ännu fått lära genom erfarenheten. Vid behandlingen af konstitutionsutskottets sist anförda memorial inom borgarståndet den

29 september 1863 yttrade dock en talare, rådmannen L. W. Henschen från Upsala:

»Jag hade föreställt mig att, då detta nu förevarande ändringsförslag afser att bringa tryckfrihetsförordningen i öfverensstämmelse med strafflagen, sådant bort ske äfven i afseende å brottens karakteristik.»

Ett bestämdt förslag till ändring af tryckfrihetsbrottets karakteristik i tryckfrihetsförordningen § 3 mom. 13, gaf herr S. A. Hedlund i en inom Riksdagens Andra Kammare år 1869 väckt motion (n:o 343), då han bland annat yrkade, att tvenne paragrafer i tryckfrihetsförordningar skulle erhålla följande lydelse:

»§ 5. Såsom kränkningar af eller brott emot tryckfriheten anses:

— — — — —
b) osedliga framställningar
— — — — —

Brotten straffas efter allmän lag.

§ 6. Hvad i föregående § blifvit stadgadt om framställningar i ord gäller ock om framställningar i bilder, som i tryck utgifvas.»

Till detta förslag fogar han den anmärkningen, att deri ingå alla stadganden i tryckfrihetsförordningens § 3.

Och i ett under samma riksdag 1869 af trycket utgifvet »förslag till förändrad redaktion af tryckfrihetsförordningen», författadt af »ledamot i konstitutionsutskottet» (sannolikt C. F. Bergstedt), utbytes § 3 mom. 13 mot de om strafflagen erinrande orden:

»utspridande af skrift eller skildring, som sårar tukt och sedlighet».

Till Riksdagen 1871 öfverlemnade konstitutionsutskottet ett memorial (n:o 7) med förslag till ny tryckfrihetsförordning, hvari samma sträfvan att upphäfva skilnaden mellan tryckfrihetsförordningen och allmänna lagen framträder. I motiveringen anför utskottet (sid. 9):

»Åtskilliga bland nuvarande bestämmelser synas ock böra ur tryckfrihetsförordningen uteslutas såsom 1 § 9 mom. angående den litterära eganderätten, som är af en ren civilrättslig natur, och 3 § om straff för tryckfrihetsbrott, som redan nu till allra största delen sammanfaller med strafflagens bestämmelser och i sin helhet bör dit förläggas.»

I samma riktning anför utskottet vidare (sid. 27):

»I fråga om hvad som är att såsom tryckfrihetsbrott anse, bör gälla, att straff för skrifts innehåll endast följer, när detsamma är enligt allmän lag brottsligt, och att straffet bör vara det, som allmän lag i ty fall stadgar. I närmaste öfverensstämmelse härmed hänvisar också tryckfrihetsförordningens 3 § i afseende på bestraffande af de der uppräknade tryckfrihetsbrott till allmän lag, utom i 2 och 12 mom., hvilka sakna fullt motsvarande stadganden i strafflagen Med dessa jemkningar komme 3 § i gällande tryckfrihetsförordning att i sin helhet hänvisa till allmän lag och kan då ersättas af det stadgande, utskottet föreslagit i § 16, att brott, som genom tryckt skrift begås och för hvilket ej i tryckfrihetsförordningen särskildt straff finnes utsatt (såsom fallet t. ex. är vid de s. k. ordningsmålen), bestraffas enligt allmän lag.»

Till detta konstitutionsutskottets förslag anslöt sig 1871 års publicistkomité (herrar A. Gumælius, A. Hedin, A. Sohlman och H. Wieselgren) i sitt enligt uppdrag af andra svenska publicistmötet i Göteborg utarbetade och till det tredje publicistmötet i Stockholm 1871 öfverlemnade »förslag till ändringar i tryckfrihetsförordningen». Komite-rade, som »ej ansett sitt uppdrag fordra, att de skulle utarbета fullständigt förslag till ny presslag utan blott innebära skyldighet att för mötet framlägga utkast till de angelägnaste förbättringar i den nu gällande», och därför »väsentligen inskränkt sin åtgärd till framläggande af förslag rörande de delar af tryckfrihetslagstiftningen, hvilka äro framför andra viktiga och hvilkas beskaffenhet mest öfverklagats», yttra med afseende på § 3 (sid. 7):

»Komiterade ha här enligt konstitutionsutskottets för-döme uteslutit samtliga i gällande tryckfrihetslag uppräknade kategorier af tryckfrihetsbrott. Redan nu hänvisar tryckfri-hetsförordningen, utom i tvenne fall, till allmän lag i fråga om straffen för pressförbrytelser, och är således den garanti mot deras skärpande, som straffbestämmelsernas specificerande i *grundlagen* skulle innebära, redan till största delen försvunnen. Att återföra det forna förhållandet, lärers få anses nästan omöj-ligt, sedan det en gång öfvergifvits och då det ur principiell juridisk synpunkt säkerligen måste anses oriktigt.»

Med yrkande om vissa ändringar i afseende på straffbestämmel-serna föreslå komiterade följande lydelse af tryckfrihetsförordningen § 3:

»Brott, som genom tryckt skrift begås, och för hvilket ej i denna lag särskildt ansvar finnes utsatt, bestraffas enligt allmän lag och varde skriften konfiskerad; dock att konfiskationen, så vidt möjligt är, inskränkes till den eller de delar af skriften, hvilka befunnits af brottsligt innehåll...»

Det är påtagligt, att om en sådan förändring, som i de två senast anförda förslagen yrkas, blefve genomförd och således alla detaljbestämmelser angående de nu i § 3 uppräknade brotten uteslötes ur tryckfrihetsförordningen, dessa brotts karakteristik skulle blifva den i strafflagen gifna, med afseende hvarpå ingen förändring i dessa förslag yrkas. Dessa förslag gå följaktligen i det nu ifrågavarande hänseendet i samma riktning som de förut anförda yrkandena på upphäfvande af skiljaktigheten mellan tryckfrihetsförordningens och strafflagens bestämmelser angående brottets natur. Gemensamt för alla dessa förslag är också, att de vid valet mellan strafflagens bestämmande af brottet genom sjelfva handlingens karakteristik och tryckfrihetsförordningens bestämmande af brottet tillika genom fastställande af den handlandes syfte samtliga anslutit sig till strafflagens sätt att bestämma brottet, äfven om de icke valt samma uttryck.

Med full bestämdhet har Kongl. Maj:t i proposition till Riksdagen den 14 februari 1887 tillämpat grundsatsen, att de olika lagarne rörande likartade förbrytelser skola stå i full öfverensstämmelse med hvarandra. I det förslag till tryckfrihetslag, som den kongl. propositionen, n:o 21, vid ifrågavarande riksdag innehåller, användes nemligen vid bestämmandet af de brott, hvarom nu gällande tryckfrihetsförordning § 3 mom. 13 handlar, samma uttryck som i motsvarande paragraf i strafflagen. Såsom af motiveringen synes, afser denna förändring tillika en högst väsentlig ändring af innehållet. Förslagets § 9 lyder:

»Förutom i de fall, då öfverträdelse af hvad i 6 eller 8 § sägs eger rum, anses tryckt skrifts innehåll brottsligt, då skriften innefattar:

11:o) framställning, som sårar tukt och sedlighet — —»

Enligt det till propositionen fogade statsrådsprotokollet yttrade statsrådet och chefen för justitiedepartementet vid motiveringen af det i afseende på den föreliggande paragrafen gjorda förslaget bland annat följande (sid. 36):

»Moment 10 torde ej hafva undergått någon förändring till innehållet, fastän ordalagen äro jemkade till öfverensstäm-

melse med strafflagens. Detsamma har skett med 11 mom., i detta fall likväl med full afsigt att åstadkomma en förändring af innehållet. Motsvarande stadgande i den gällande tryckfrihetsförordningen 3 § 13 mom.: »Sedernas vanhelgd... åsyftas» är så beskaffadt, att efter den bokstafliga lydelsen de gröfsta och skändligaste framställningar skulle vara oåtkomliga för straff, så vida det ej kunde styrkas, att författaren haft för afsigt att med dem främja ett förderfligt lefnadssätt. Svårigheten att åstadkomma en dylik bevisning och de ringa utsigterna att under sådana omständigheter uppnå hvad som åsyftas med ett åtal hafva mången gång afhållit den offentliga myndigheten från ingripande, äfven der den allmänna sedlighetskänslan funnit sig mest kränkt och de olycksbringande verkningarne af en osedlig litteratur varit mest uppenbara. En lagändring, hvarigenom det, som kränker denna känsla, blir straffbart, äfven utan att uppsåtet varit bestämdt rigtadt på åstadkommande af förderfliga verkningar, är en bland de angelägnaste uppgifter för lagstiftningen i detta ämne.»

På grund af Riksdagens upplösning blef denna kongl. proposition icke föremål för något utlåtande af konstitutionsutskottet eller för öfverläggning inom Riksdagens kamrar. Och då Riksdagen efter nya val till Andra Kammaren å nyo sammanträdde den 2 maj 1887, hade Kongl. Maj:t, på framställning af vederbörande departementschef, beslutat låta »till annan riksdag» anstå med förslagets framställande, enär dess egenskap af blifvande grundlag, dess betydande omfattning, det viktiga och grannliga ämne, det behandlade, samt den helt och hållet nydanade form, hvori detta ämne enligt förslaget skulle i vår lagstiftning framträda, kräfde af Riksdagen en vida omsorgsfullare och mångsidigare pröfning, än att man kunde vänta, att den skulle medhinnas under nämnda riksdag. Förslaget har icke sedermera blifvit å nyo framställt.

Det kan synas underligt, att ett förslag till ändring af tryckfrihetsförordningen § 3 mom. 13 så ofta varit före, utan att likväl ändringen blifvit genomförd, och det så mycket mer, som, så vidt jag kunnat finna, aldrig någon bevisning emot förändringens lämplighet blifvit framställt. Så vidt jag rätt uppfattat saken, beror detta i all-

mänhet derpå, att förslaget framstälts i förening med en mer eller mindre fullständig omarbetning af tryckfrihetsförordningen, hvarvid man icke kunnat komma till enighet om åtskilliga andra, mycket svårlösta frågor, som icke stå i något väsentligt sammanhang med den nu föreliggande, såsom t. ex. om ansvarigheten för brottslig skrift, om juryns sammansättning o. s. v.; då dessa frågor icke kunnat lösas, har man skjutit ifrån sig hvarje tanke på ändring i tryckfrihetsförordningen.

Behovvet af det föreliggande momentets ändring har icke heller förr så starkt trädt fram som under senaste tider. Jag har förut visat, huru man inom Riksdagen till en början begränsade sig till att yrka på tryckfrihetsförordningens ändring i afseende på straffbestämmelserna i syfte att bringa dessa till full öfverensstämmelse med motsvarande straffbestämmelser i allmänna lagen eller att låta tryckfrihetsförordningen blott hänvisa till dessa straffbestämmelser. Bland de rättslärde har det visserligen redan för länge sedan framhållits, att den i det föreliggande momentet gjorda karakteristiken af brottet är felaktig. Så yttrar t. ex. professor H. L. Rydin i sin år 1859 utgifna skrift »om yttrandefrihet och tryckfrihet» (sid. 10):

»Ofvananförda mening »hvarigenom . . . åsyftas» är ett alldeles origtigt uttryckssätt. Skulle denna mening tolkas efter orden, kunde de flesta osedliga framställningar straffritt utgifvas. Sådana framställningar äro i allmänhet blott produkter af en oren fantasi och utgifvas merendels af lättsinne eller för att dermed förtjena penningar, ej för att främja ett osedligt lefnadssätt. Meningen är naturligtvis, att retning af passionerna, som i sin ordning främja ett sedeslöst lefnadssätt, ej får åsyftas. Uttrycket borde ändras till: »hvarigenom ett förderligt lefnadssätt främjas» eller ock såsom i 1766 års tryckfrihetsförordning, der det heter: »en uppenbar last främjas eller försvaras».

Men något praktiskt behof af ändring hade ej vid den tiden gjort sig känt.

Nu är ställningen en helt annan. Behovvet af momentets ändring framstår såsom ett af de mest trängande inom tryckfrihetslagstiftningen. Frågans sakliga innebörd, dess betydelse för osedlighetens hämmande, har mer och mer trädt i förgrunden och är för närvarande af Sveriges folk lifligt känd.

I skrifvelse till Konungen af den 5:te maj 1893 om åtgärder till motverkande af osedlighet framhåller Riksdagen, buru som man efter uttalanden i sedlighetsfrågan att döma tyckes vara fullt medveten om det nödvändiga uti att stäfja och tillbakavisa åtskilliga i ord och bild

djerft framträdande osedlighetsyttringar, och derefter yttrar Riksdagen vidare som följer:

»Beträffande ofvannämnda slag af litteratur, som tydligen icke har annat syfte än att väcka och egga de sinliga drifterna, ehuru den för olika alster väljer olika form, har Riksdagen inhemtat, att under de fem sista åren på befallning af justitiekanslersemetet elfva åtal anstälts mot dylika alsters ansvarige utgifvare. Af dessa åtal hafva åtta slutat med den åtalades fällande. Det vill häraf synas, som om nu gällande lagstiftning lemnar utväg till utöfvande af den allvarliga räfst, som oaf-låtligen borde rigtas mot ifrågavarande skriftställer. Men Riksdagen har icke kunnat undgå att uppmärksamma, huru som, sedan ett af de ofvannämnda åtalen anstälts år 1888, ett år 1889 och nio under månaderna januari—maj 1890 emot lika många under sagda tid utkommande häften af en groft osedlig skrift, derefter blott ett ännu icke afgjort åtal af ifrågavarande slag förekommit.»

I det underdåniga utlåtande, som justitiekanslersemetet den 20 augusti 1896 afgifvit på grund af nådig remiss den 15 maj 1896 af Riksdagens ofvan nämnda skrifvelse, anför justitiekanslersemetet i den nu föreliggande frågan följande:

»Justitiekanslersemetet anser väl i likhet med Riksdagen, att för höjande af ett folks sedlighet i första rummet krävas åtgärder, som befordra utvecklingen af en verkligt sedlig anda hos folket, och att dessa åtgärder till stor del falla utom strafflagstiftningens område. Men, på sätt äfven Riksdagen påpekat, torde det ej lida något tvifvel, att genom ett tidsenligt ordnande och utvecklande af nämnda lagstiftning mycket skulle kunna uträttas till stärfjande af osedlighetens yttringar. Och att det jemväl ur synpunkten af den allmänna sedlighetens befordrande är af vikt, att slika yttringar stärfjas, torde vara uppenbart bland annat deraf, att, då fråga är om åtgärder till sedlighetens befordrande, man företrädesvis måste rigta sina bemödanden på höjande af det uppväxande slägtets sedlighetskänsla, för hvilket ändamål det måste vara af vikt dels att så vidt möjligt inskränka de till efterföljd lockande exemplen af strafflös osedlighet, dels, och förnämligast, att söka hindra osedlighetsgiftets spridande bland de unga genom retande framställningar i ord och bild o. s. v.

För att nu öfvergå till de särskilda slag af sedlighetsbrott, i fråga om hvilka Riksdagen ansett gällande lag förnämligast vara i behof af ändring, så framstår först frågan om bestraffning af den form af osedlighet, som framträder i ord och bild, och hvilken är så mycket farligare, som den i dubbelt afseende verkar skadligt, nemligen dels såsom sårande den allmänna moraliska känslan och småningom, i synnerhet om den lemnas ostraffad eller bestraffas alltför lamt, förslöande sedlighetskänslan äfven hos verkligt sedliga individer, dels, och kanske förnämligast, genom sin lockande och retande inverkan på ungdomens fantasi, hvarigenom detta slags osedlighet, om den lemnas ohejdad i sin framfart, säkerligen kommer att visa de förderfligaste verkningar på det uppväxande slägtets moraliska uppfattning och blifvande ståndpunkt.

Riksdagen har i sin skrifvelse fäst uppmärksamheten bland annat derpå, att, sedan under åren 1888 och 1889 samt förra hälften af år 1890 elfva åtal på justitiekanslersembetets förordnande anhängiggjorts mot ansvarige utgifvare af osedlig litteratur, derefter blott ett åtal af ifrågavarande slag förekommit, samt i anseende härtill ifrågasatt, huru vida förklaringsgrunden till ett sådant förhållande kunde vara att finna antingen deruti att osedlig litteratur här i landet endast sparsamt utgåfves, eller ock deruti att man på ett eller annat sätt vetat undgå vederbörande myndigheters uppmärksamhet. Då Riksdagen emellertid saknade tillfälle att bilda sig bestämdt omdöme om verkliga anledningen till förhållandet, ansåg sig Riksdagen böra uttala den förhoppningen, att nödig utredning härom måtte i möjlig mån varda åstadkommen.

I anledning häraf får justitiekanslersembetet till en början i underdånighet anföra, att genom tryckt skrift begångna sedlighetsförbrytelser ej i flera fall än de af Riksdagen upptagna blifvit under den af Riksdagen afsedda tid af chefen för justitiedepartementet för åtals anställande hos justitiekanslersembetet anmälda och att justitiekanslersembetet ej heller under samma tid af sådana tryckta skrifter, som kommit embetet till handa, haft anledning förordna om åtal. Erfarenheten har ock visat, att, sedan flera åtal för brott af ifrågavarande slag under en kortare tidsperiod förekommit, författare eller utgifvare af tryckta skrifter under någon tid derefter iakttagit större försigtighet i afseende på skrifsättet. Men detta oafsedt torde

med fog kunna erinras, att en annan anledning till åtalens fåtalighet än de af Riksdagen angifna synes ligga nära till hands, en anledning, som kanske torde vara den förnämsta, den nemligen, att nu gällande lag just i fråga om osedlig litteratur lemnar mycket öfrigt att önska, ja så mycket, att det endast torde vara i ganska få fall, som åklagaremagten med stöd af samma lag kan ingripa med utsigt till framgång. Denna anmärkning gäller dock hufvudsakligen den del af ifrågavarande lagstiftning, som afser det tryckta ordet och således återfinnes i tryckfrihetsförordningen. Ty mot det lagrum i allmänna strafflagen, som afser berörda litteratur, eller 18 kap. 13 §, kan egentligen endast anmärkas att det lider af ofullständighet. Tryckfrihetsförordningens bestämmelser i fråga om den osedliga litteraturen återfinnes i 3 § 13 momentet, jemfördt med ingressen till denna §, hvarjemte i fråga om straffet hänvisas till allmän lag, som i detta fall utgöres af nyssnämnda 13 § i 18 kap. strafflagen. Berörda moment af 3 § tryckfrihetsförordningen, redan till sin uppställning mindre tillfredsställande, är numera, likasom åtskilliga andra af stadgandena i nyssnämnda grundlag, i hög grad föråldradt, svårtillämpligt och hindrande för ett kraftigt ingripande mot sådana företeelser, som af Riksdagen i dess ofvanberörda skrifvelse åsyftats. Enligt ordalagen i omförmälda 13:de moment skulle ej annat vara straffbart, än dels »offentliga läror till någon last, särdeles den som sårar ärbarheten», dels sådana ohöljda och skändliga framställningar af denna lasts utöfning, hvarigenom främjandet af ett förderfligt lefnadssätt åsyftas.» Huru få osedliga skrifter, som utan en extensiv tolkning af detta lagrum blifva straffbara, torde ligga för öppen dag. Det torde vara ytterst sällsynt, att en skrift kan karakteriseras såsom innehållande »lära» till någon last, och nästan lika sällan torde man om ett arbete kunna säga, att dermed åsyftats främjandet af ett förderfligt lefnadssätt, för att icke tala om, att det långt ifrån alltid är de ohöljda och skändliga framställningarne af otuktlasten, som äro de farligaste, utan ofta just de skildringar, som innefatta en konstrik väfnad af mer eller mindre beslöjade men på fantasien starkt verkande antydningar om hvarjehanda osedliga förhållanden och situationer. Man torde till och med kunna påstå att, i strid mot hvad tryckfrihetsförordningen såväl i ingressen till 3 § som i ofta berörda 13:de

mom. framhåller, skriftens »åsyftning» icke bör anses ega afgörande betydelse i fråga om straffbarheten. Låt vara att författaren eller utgifvaren icke haft för afsigt att med skriften främja ett otuktigt lefnadssätt; det är tillräckligt att innehållet eller skrifsättet är sådant, att det måste antagas hafva en förderfbringande inverkan på derför mottagliga sinnen; författandet och utspridandet bland allmänheten af en dylik skrift utgör för staten en fara, mot hvilken den måste skydda sig, och den, som på ett eller annat sätt låter en sådan skrift komma under allmänhetens ögon, begår en straffvärd handling, denna må nu i det speciella fallet kunna karakteriseras såsom ett fullt uppsåtligt brott, rigtadt mot sedligheten, eller såsom innebärande en straffvärd likgiltighet i fråga om de skadliga verkningar, handlingen i sedligt hänseende kan medföra. Undantag från förenämnda regel borde ega rum endast i de fall, der det är alldeles uppenbart, att skriften i fråga är tillkommen i vetenskapligt, allmännyttigt eller verkligt konstnärligt ändamål, hvilket då bör af skriften och framställningssättet deri tydligen framgå. Men äfven en sådan skrift kan lätteligen missbrukas och af en försäljare eller utspridare användas för osedligt ändamål, likasom delar af en dylik skrift, innehållande sinnesretande beskrifningar å menniskokroppen o. s. v., kunna fränskiljas eller aftryckas samt till uppväxande ungdom afyttras eller utlånas. Ett sådant förfarande torde icke böra lemnas onäpst.

Vidare är att märka, att ifrågavarande mom. i tryckfrihetsförordningen står illa tillsammans med det stadgande i allmänna strafflagen, hvarefter brottet skall straffas, eller 18 kap. 13 § 1 mom. Detta sistnämnda lagrum, som handlar om utspridande af skrift, målning, teckning eller bild, uppställer för brottsligheten hos en dylik verksamhet ingen annan fordran, än att den ifrågavarande skriften, målningen, teckningen eller bilden skall vara sårande för tukt och sedlighet, och lemnar sålunda tillfälle till en ofantligt mycket vidsträcktare tillämpning än 3 § 13 mom. tryckfrihetsförordningen. Förhållandet borde i verkligheten vara det motsatta, då de osedliga framställningar, som förekomma i tryckta skrifter, äro farligare än de öfriga framställningar, som hemfalla under nyssnämnda mom. i strafflagen, särskildt i följd af den större

lätthet, hvarmed tryckta skrifter i jemförelse med handskrift kunna spridas.

Af det sagda torde således vara uppenbart att för vinnande af det utaf Riksdagen angifna mål 3 § 13 mom. tryckfrihetsförordningen bör helt och hållet omarbetas. Härvid uppstår emellertid först frågan, huru vidsträckt omarbetningen bör göras utan att stöta på alltför stora svårigheter genom rubbning af de principer, hvarpå nämnda grundlag är byggd. För sin del anser justitiekanslersembetet önskvärdt, att der sedlighetsbrott framträder i skrift, tryckt eller otryckt, teckning, målning eller bild, ej blott författaren, konstnären eller tillverkaren, utan äfven den eller de, som dragit försorg om skriftens eller de öfriga osedliga föremålens tryckning eller mångfaldigande på annat sätt, kunde — på sätt exempelvis belgiska lagen stadgar — såsom gerningsmän straffas, eller att åtminstone — såsom i en del andra utländska lagar är förhållandet — allmänna strafflagens regler om delaktighet i brott finge tillämpning jemväl å de sedlighetsbrott, som begås med det tryckta ordet såsom medel. Man skulle derigenom komma att träffa den farligaste brottslingen, nemligen förläggaren, hvilken i fråga om dessa brott spelar en lika vigtig, om ej vigtigare, rol än tjuvgömmaren i fråga om stöld. Ty lika visst som antalet yrkesstölder skulle i väsentlig mån förminskas, om ej sådana personer funnes, som med vetskap om den olofliga åtkomsten toge befattning med döljande, omarbetande och föryttring af det stulna godset, likavisst skulle den osedliga litteraturen nedsjunka till ett minimum, om ej personer funnes, som drefve utgifvande af nämnda alster såsom en lönande affär. Att träffa dessa personer ej blott med påföljden af pekuniär förlust utan äfven med ett kånbart kriminellt straff och möjligen äfven andra kriminella påföljder, som gjorde det svårare för dem att fortsätta sitt osedliga yrke, är därför ett önskningsmål, som man förr eller senare måste söka uppnå. Beklagligtvis torde det för närvarande vara med stora svårigheter förenadt att åstadkomma en sådan förändring i vår gällande lag, hvarigenom nämnda önskningsmål kunde vinnas. Kan det ej ske, torde man dock böra, med bibehållande af tryckfrihetsförordningens stadganden i öfrigt, söka genom en omarbetning af 13 § 3 mom. i samma förordning till när-

mare öfverensstämmelse med 18 kap. 13 § 1 mom. strafflagen göra straffhotet mot sedlighetsbrott genom tryckt skrift mera effektivt än det nu är — — — — —.»

Till den grundliga motivering för en ändring i angifvet syfte af tryckfrihetsförordningen § 3, som kan hemtas särskildt ur det ofvan citerade statsrådsprotokollet och ur justitiekanslersembetets nu i utdrag meddelade utlåtande har jag icke anledning att foga någon utförlig egen motivering.

Det åtal jemlikt tryckfrihetsförordningen § 3 mom. 13, som Riksdagen i sin skrifvelse af år 1893 omnämnde såsom oafgjordt, ledde till frikännande. Efter detta åtal har endast ett litterärt alster föranledt åtal på grund af nämnda åtal, och i detta fall, som ännu torde vara i så friskt minne, att jag endast behöfver erinra derom, frikändes så väl författaren och förläggaren som den tidningsredaktör, hvilken icke blott en gång, utan, ockrande på den allmänhets lägre begär, som allra mest behöfver skydd mot osedlig litteratur, tvenne gånger aftryckt de dikter, som föranledt åtalet. Genom dessa dikters offentliggörande och omtryckande och genom de i anledning häraf väckta åtalens utgång bekräftas till fullo de farhågor som uttalats af statsrådet och chefen för justitiedepartementet och af justitiekanslersembetet. Med hvad hopp om framgång skall hädanefter justitieministern eller justitiekanslern kunna föranstalta om åtal på grund af den ifrågavarande föreskriften? Och kan man undra, om en tryckfrihetsjury hädanefter, så länge detta lagrum har oförändrad lydelse, ryggas tillbaka för att uttala det fällande ordet öfver en osedlig skrift?

De ömmande och beklagande uttalanden angående skriften och åtalerna, hvarpå vår tidningspress under sistlidne oktober och november månader var så rik, visa otvetydigt, att en öfvervældigande del af den vittnesgilla allmänheten ansåg de dikter, som voro föremål för åtalerna, vara för en naturlig sedlighetskänsla sårande och för den uppväxande ungdomens sedlighet farliga. De vittna också, med hvilken oro man ser, att lagen, då ej ens dessa åtal ledde till fällande utslag, ej bereder tillräckligt skydd mot farorna af en osedlig litteraturs spridande. I synnerhet för föräldrar och lärare, som närmast hafva ungdomens sed-

liga vård sig anförtrodd, måste det väcka bekymmer, att dikter af den sexuelt retande beskaffenhet som de ifrågavarande få ostraffadt införas i böcker och tidningar. Uppfostrarens arbete blir naturligtvis högst betydligt försvåradt genom den lätthet, hvarmed det smygande pestgiftet kan föras till dem, som ännu ej hafva ett tillräckligt utbildadt förstånd för att kunna säkert bedöma, hvad de mottaga, eller tillräcklig moralisk styrka att stå emot giftets eggelser, men deremot vaknande känslor nog för att vara särskildt mottagliga för dess förhärjande verkningar.

Den ofvan antydda jemförelsen med utlandets lagstiftning torde visa, att en sådan speciel karakteristik af sedlighetsförbrytelse genom tryckfrihetens missbruk, som förekommer i gällande tryckfrihetsförordning § 3 mom. 13, icke är behöflig; i åtskilliga af de anförda yttrandena gifvas, såsom mig synes, goda skäl för den åsigten, att denna karakteristik af brottet genom syftet att främja ett förderfligt lefnadssätt är orimlig.

Den anförda historiken visar, att man länge och från olika håll sökt blifva qvitt denna speciella karakteristik och upphäfver skilnaden mellan sedlighetsbrottets bestämmande i tryckfrihetsförordningen och i strafflagen.

De anförda uttalandena af statsrådet och chefen för justitiedepartementet och af justitiekanslersemetet framhålla med allvar och sanning det tvingande behovet af en ändring i angifven rigtning af det ifrågavarande lagrummet.

Erfarenheten, särskildt från sistlidne höst, bekräftar på ett översägligt och manande sätt dessa uttalanden och visar tillika, att den allmänna meningen är väl beredd för ändringens snara genomförande.

Då nu den förordade ändringen torde kunna genomföras oberoende af ändringar i tryckfrihetsförordningen, som i öfrigt kunna ifrågakomma, och oberoende af de åtgärder till osedlighetens motverkande, som Konungen med anledning af Riksdagens ofvan anförda skrifvelse af år 1893 kan komma att vidtaga, vågar jag med stöd af hvad jag anført, i nära anslutning till Kongl. Maj:ts proposition af den 14 februari 1887, värdsamt hemställa,

att Riksdagen ville för sin del besluta följande
förändrade lydelse af tryckfrihetsförordningen § 3
mom 13:

framställning, som sårar tukt och sedlighet.

Om remiss till konstitutionsutskottet anhålles.

Stockholm den 7 april 1897.

Enar Sahlin.